

*Керецман В.Ю.,
докторант Національної академії
державного управління
при Президентові України*

ІДЕЯ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ

Ефективність державного регулювання розвитку регіонів в Україні залежить від правильного вибору основних напрямів його вдосконалення, визначення пріоритетних завдань та їх послідовного здійснення. Але насамперед потребує розв'язання проблема визначення місця і ролі регіонів у країні, чіткий розподіл повноважень та компетенції між ними та державою. Вчені зауважують, що в рамках великих і неоднорідних територіальних утворень, якими є сучасні держави, збільшення регіональної самостійності стає об'єктивно необхідним.¹ Підвищення ролі регіонів у сучасних державах пов'язують з терміном "регіоналізація".

Метою цієї статті є проаналізувати основні підходи вітчизняних вчених, як працюють у галузі державного управління, економіки, політології, права стосовно розуміння поняття регіоналізації та його змісту в умовах сучасної України.

Низка вітчизняних вчених розглядала це питання впродовж років незалежності. Оскільки їх праці є предметом нашого дослідження, вони будуть розглянуті у тексті цієї статті.

В той же час, багато підходів, про які йдеться, на сьогодні втратили свою актуальність чи є недостатньо аргументованими. Тому ставимо своїм завданням проаналізувати основні позиції сучасних вітчизняних фахівців стосовно проблеми регіоналізації та запропонувати своє бачення проблеми, опираючись на найновіші теоретико-методологічні засади та практику регіонального розвитку сучасної України.

Зарубіжний досвід засвідчує, що рано чи пізно будь-які спроби вирішити основні економічні та соціальні проблеми змусять звернутися до питань взаємовідносин між центром та регіонами, ролі та функцій регіонів, ефективності використання регіональних ресурсів для досягнення динамічного розвитку країни.² У сучасній Україні необхідність реформування відносин держави та регіонів була очевидною вже після розпаду колишнього СРСР, але позиції вчених, управлінців та політиків з приводу цього питання значно відрізнялися одна від одної. З часом підходи до розв'язання проблем, пов'язаних з реформуванням відносин держави з регіонами поступово змінювалися, набували більш виажених та реалістичних форм.

Зі здобуттям незалежності значного поширення в Україні набули ідеї надання особливого статусу тим чи іншим адміністративно-територіальним одиницям. Так, Кримська область отримала автономію, існував проект утворення Новоросії, Донецько-Криворізької республіки, спеціальної самоврядної території Закарпаття, Угорського національного округу тощо. Можливо, мають рацію ті українські дослідники, які зауважують, що причини "регіоналізації" України на тому етапі історичного розвитку полягали в інтересах регіональних еліт, які бажали контролювати власність і владу на місцевому рівні.³

¹ Коломієць О.В. Особливості управління регіоном у сучасних умовах // Менеджер. – 2002. - №2 (18). – С. 29

² Гонціяз Я., Гнидюк Н. Інституційні механізми регіонального розвитку в Україні: шлях до майбутнього // Збірник наукових праць УАДУ. – Вип.2. – Ч.І. – К., 2000 – С.67

³ Шкляр Л.Є Проблема "центр – регіони" та її українська специфіка // Матеріали науково-практичної конференції "Регіональна політика України: концепція, засади, історія, перспективи". – К., 1995. – С.99

У перші роки незалежності значної популярності набула також ідея федералізації, чи не вперше публічно оприлюднена у 1992 р.⁴ У тому ж році зазначена тема гостро дискутувалася на науково-практичній конференції “Актуальні питання управління територіями в Україні”. На конференції були чітко заявлені дві основні позиції – запровадження земельно-федеративного устрою в Україні - з одного боку, і збереження унітарної держави – з другого. Причому прихильники обох точок зору аргументували свою позицію необхідністю оптимізації державного та регіонального управління та гармонізації відносин держави з регіонами.

Виходячи з розуміння регіоналізації як федералізації, Л.Демченко, наприклад, запропонував створити такі федеральні регіони: Буковинський (Чернівецька область), Волинський (Волинська, Житомирська і Рівненська області), Галицький (Івано-Франківська, Львівська і Тернопільська області), Донбаський (Донецька і Луганська області), Закарпатський (Закарпатська область), Запорізький (Дніпропетровська, Запорізька і Кіровоградська області), Київський (Київська і Черкаська області), Кримський (тодішня Республіка Крим), Подільський (Вінницька і Хмельницька області), Полтавський (Полтавська область), Причорноморський (Миколаївська, Одеська і Херсонська області), Слобідський (Сумська і Харківська області), Чернігівський (Чернігівська область). Згаданий автор не вважав за можливе і доцільне порушувати конфігурацію областей, тобто пропонував доповнити структуру адміністративно-територіального устрою четвертим, надобласним рівнем, але при цьому відкритим залишалось питання про його правовий статус та компетенцію, спосіб формування та принципи перерозподілу повноважень між центром і областями на користь новостворених регіонів⁵.

Низка авторів – як вчених, так і практиків – вказували на доцільність запровадження федеративного устрою в Україні або шляхом об’єднання окремих областей, або надання їм статусу суб’єктів федерації, посилаючись при цьому переважно на історичне минуле українських земель та відмінність у ментальності населення, що проживає в різних частинах України. Але, як справедливо зауважує М. Дністрянський, будь-які ідеї відновлення адміністративних структур минулого, особливо періоду бездержавності, є методологічно і практично неприйнятними.⁶ Цю обставину не врахували автори однієї з перших вітчизняних монографій з проблем розвитку регіонів, що побачила світ у 1994 р., які прямо стверджували, що збереження цілісності держави можливе лише в умовах федеративно-земельного устрою.⁷ Практика останнього десятиліття показала, що такі аргументи виявилися недостатніми для кардинальної зміни адміністративно-територіального поділу держави. На нашу думку, наукова, економічно, політично і соціально обґрунтована концепція федералізації України і на сьогодні відсутня і в найближчій перспективі слід відмовитися від ідеї федералізації України та пропонувати альтернативні шляхи здійснення регіоналізації.

Неоднозначне ставлення вітчизняних дослідників і до реформи, що здійснювалася в колишній УРСР в 1958-1965 рр., в результаті якої були створені і діяли відповідно до “Положення про раду народного господарства економічного району”, затвердженою

⁴ Коліушко І. Наша Україна така різна, або ще раз про адміністративно-територіальний устрій // Голос України. – 1992. – 13 лютого

⁵ Немченко Л.В. Совершенствование административно-территориального устройства – основа рационализации регионального управления // Матеріали науково-практичної конференції “Актуальні проблеми управління територіями в Україні”. – К., 1993. – С.86

⁶ Дністрянський М.С. Перспективи вдосконалення територіального політико-адміністративного устрою України: методологічні і прикладні аспекти // Регіональна економіка. – 1997. - №2. – С. 95

⁷ Регионы Украины: поиск стратегии оптимального развития / Под ред. проф. Голикова А.П. – Харьков, 1994. – С.272

Постановою Кабінету міністрів СРСР від 26 вересня 1957 р. №1150 так звані раднаргоспи. Деякі вчені розглядають її як вдалу спробу регіоналізації. Наприклад, на думку Л. Синельника, система раднаргоспів працювала ефективно завдяки правильному обґрунтуванню економічного районування. Автор рекомендує повернутися до системи раднаргоспів з урахуванням законів ринкової економіки і, на відміну від багатьох колег – економістів, визнає за необхідне врахувати ці зміни у системі державного управління, визначивши економіко-правовий статус керівного органу економічного району та здійснити відповідну реконструкцію у системі органів виконавчої влади⁸. Але, в цілому, мають рацію ті науковці, які стверджують, що в 50-х рр. минулого століття раднаргоспи могли мати прогресивне значення, тому що протистояли виключно галузевому підходу в управлінні господарством, створювали певні передумови для координації соціально-економічного розвитку різних великих регіонів, але в сучасних політико-адміністративних та економічних реаліях вони зводяться лише до групування суміжних областей за ознаками однорідності.⁹

Не витримав випробування часом і підхід вітчизняних економістів, оприлюднений на початку 90-х рр. минулого століття, прихильники якого відкидали ідею федералізації і пропонували поділити територію України на 10-12 економічних районів, мережа яких збігалася б в основному з 12-13 історичними регіонами¹⁰. Як наслідок, новий адміністративно-територіальний поділ держави прив'язувався до економічних районів, які у цій концепції отримали назву економічних регіонів¹¹. Про недостатню аргументованість такої концепції свідчить і те, що деякі фахівці у сфері регіональної економіки стверджують, що великі економічні райони втратили в сучасних умовах не лише організаційно-господарські функції, але і пізнавальне значення.¹²

Не отримала дальшого розвитку ідея розробити нову мережу соціально-економічних районів – великих територіально-адміністративних утворень, які можуть стати основою регулювання соціально-економічного розвитку, хоч вони по суті не включатимуться в адміністративно-територіальний поділ, а також твердження про те, що для управління діяльністю нових соціально-економічних районів (без змін адміністративних меж областей) не слід створювати новий адміністративний апарат¹³.

В контексті проблеми державного впливу на регіональний розвиток важливе значення має розуміння того, що відсутність у великих економічних районах спеціальних органів управління прирікає їх на абстрактність, а отже, й на недовіру. Це об'єктивно зумовлює необхідність поєднання економічного районування з адміністративно-територіальним поділом, зокрема регіоналізацією¹⁴.

Своєрідну регіоналізацію в рамках унітарної держави пропонує здійснити С. Телешун. На його думку, яка є близькою до позиції І. Кураса, територію України слід поділити на

⁸ Синельник Л.В. Проблеми классификации региональных структур // Региональные перспективы. – 1999. - №4. – С.6

⁹ Дністрянський М.С. Перспективи вдосконалення територіального політико-адміністративного устрою України: методологічні і прикладні аспекти // Регіональна економіка. – 1997. - №2. – С. 93-94

¹⁰ Яковина М.М. Проблеми вдосконалення територіального устрою та регіонального самоврядування // Матеріали науково-практичної конференції "Актуальні проблеми управління територіями в Україні. – К., 1993. – С.103-104

¹¹ Лукінов І.І. Концептуальні основи регіональної економічної політики // Матеріали науково-практичної конференції "Актуальні проблеми управління територіями в Україні. – К., 1993. – С.39

¹² Аниміца Е.Г., Шарыгин М.Д. Социально-экономический регион в новых условиях хозяйствования и развития // Региональное развитие и рыночные отношения: Тезисы докладов научн.-практ. конференции «Комплексное социально-экономическое развитие территории и рыночные товарно-денежные отношения. – Пермь, 1991. – С.4

¹³ Долішній М.І. Проблеми територіального устрою в системі адміністративної реформи // Стратегія сталого розвитку Закарпаття: еколого-економічні та соціальні моделі. Матеріали регіональної науково-практичної конференції, 30 листопада 2001 р. Спец. випуск журналу "Науковий вісник УжНУ. Серія Економіка". – Ужгород: Патент, 2001. – С. 13

¹⁴ Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації. За ред. д.е.н. Д.Г.Лук'яненка. – К., 2001. - С. 309

шість регіонів з рівним статусом, які б у свою чергу поділялися на губернії, губернії – на департаменти, департаменти – на громади¹⁵. Звичайно, такий підхід потребує додаткової аргументації в частині повноважень кожного з рівнів адміністративно-територіального поділу, інакше може здатися, що пропонується тільки заміна назв районів на департаменти, а областей – на губернії. Спірним є також намагання надати всім регіонам однаковий статус, адже і практика європейського регіоналізму і низка міжнародно-правових документів допускають існування в межах однієї держави регіонів з різним статусом з метою збереження їх історичних, політичних, соціальних і культурних особливостей¹⁶.

Симптоматично, що багато дослідників пропонують укрупнювати існуючі області, не аргументуючи критерії такого укрупнення і ухиляючись від відповіді про політико-правовий статус нових адміністративно-територіальних утворень. Наприклад, В. Скрипничук, відзначаючи недосконалість обласного поділу в Україні, робить висновок про можливу доцільність об'єднання деяких областей при проведенні реформи адміністративно-територіального устрою. Але при цьому автором називаються не конкретні принципи об'єднання, а такі загальні засади, як єдність і цілісність державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій¹⁷. Очевидно, ідея укрупнення областей має в своїй основі не критично сприйняту в сучасних умовах концепцію 60-х років минулого століття, яка передбачала уніфікацію європейських та азіатських частин колишнього СРСР. Але автори не враховують того, що створення надобласного центру з відповідними управлінськими повноваженнями, значно ускладнить отримання населенням такого регіону управлінських послуг, враховуючи значні відстані новостворених центрів від периферійних районів та населених пунктів даного регіону¹⁸.

Заслугує на увагу альтернативна точка зору, прибічники якої, опираючись на теорію центральних місць, пропонують не укрупнювати існуючі області, а навпаки, поділити окремі з них. З огляду на це пропонується, крім перерахованих у Конституції, додатково створити Уманську, Криворізьку, Маріупольську та Краматорську області, що дозволить зменшити відстань для одержання послуг в адміністративному центрі для 5,5 млн. українських громадян¹⁹.

Як вважає низка вітчизняних науковців, позицію яких ми поділяємо, логіка еволюційного розвитку сучасної української державності свідчить на користь того, що найбільш оптимальним підходом у найближчій перспективі є вдосконалення унітарного державного устрою²⁰.

Така позиція ґрунтується на сучасних теоретичних надбаннях та актуальному зарубіжному досвіді. Зокрема, французький дослідник Ж.Марку активно використовує поняття регіональної держави як такої, що займає проміжне становище між унітарною та

¹⁵ Телешун С.О. Державний устрій України: проблеми теорії і практики: Автореф. дис. ... д-ра політичних наук: 23.00.02 / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2000. – С. 21; Телешун С. Конституційні засади територіального устрою України. Альтернативи і перспективи // Віче. – 2000. - №5. – С. 17-18

¹⁶ Столяров М. Регионализм в Европе и в Российской Федерации // Международная жизнь. – 1997. - №9. – С.99-104

¹⁷ Скрипничук В.М. Обласна рада в системі органів місцевого самоврядування в Україні: організація та діяльність: Автореф. дис. ... канд. юр. Наук: 12.00.02 / Нац. юр. академ. ім. Я.Мудрого. – Харків, 2001. – С.8

¹⁸ Дністрянський М.С. Перспективи вдосконалення територіального політико – адміністративного устрою України: методологічні і прикладні аспекти // Регіональна економіка. – 1997. - №2. – С. 94

¹⁹ Дністрянський М.С. Перспективи вдосконалення територіального політико – адміністративного устрою України: методологічні і прикладні аспекти // Регіональна економіка. – 1997. - №2. – С. 97

²⁰ Кампо В. Деякі питання реформування державної влади в Україні: територіальні аспекти // Українське право. – 1996. - №1. – С. 41

федеративною державами. Регіональними державами він вважає Італію, Іспанію та Бельгію між 1970 та 1993 роками²¹. Окремі дослідники до цього списку включають і Францію²². Регіональна держава є спробою примирити прагнення до єдності – з одного боку, і багатоманітність її складових частин – з іншого. Це форма державного устрою, яка приходить на зміну унітарній державі, щоб компенсувати її нездатність враховувати культурні, мовні та інші територіальні відмінності всередині країни²³. Така держава є найкращим способом гарантувати єдність нації та держави, враховуючи при цьому максимум регіональних відмінностей, для неї властива також суттєва регіональна асиметрія.

Тому динаміка розвитку форми державного устрою в Україні повинна полягати у поступовому русі від унітарної до регіональної держави і здійсненні реальної регіоналізації.

На нашу думку, під регіоналізацією на сьогоднішньому етапі розвитку України слід мати на увазі не зміну адміністративно-територіального устрою, а перерозподіл владних повноважень між центральними та регіональними органами. Така позиція знаходить підтвердження не лише у науковців, але і на високому державному рівні. Так, Президент України вважає, що сьогодні забезпечити сталий місцевий та регіональний розвиток неможливо без кардинальної зміни вектора державотворення, тобто настав час перейти від концентрації влади, повноважень та ресурсів у центрі до їх перерозподілу на користь регіонів та територіальних громад²⁴. Аналогічний підхід міститься у відповідних розділах Програми “Україна – 2010”, у якій серед основних завдань регіональної економічної і соціальної політики на період до 2010 року зазначена подальша децентралізація, передача додаткових функцій з управління соціально-економічним розвитком на регіональний рівень.

Деякі вчені, крім того, пов’язують регіоналізацію з правом органів регіонального самоврядування приймати нормативно-правові акти з основних питань розвитку всіх сфер регіонального рівня і, насамперед, економіки²⁵.

Тобто регіоналізація повинна передбачати надання адміністративно-територіальним одиницям субнаціонального рівня низки нових повноважень та функцій, як це передбачено Декларацією щодо регіоналізму в Європі, та зробити їх суб’єктом правовідносин з державою. Крім іншого, регіони повинні володіти значною організаційною, правовою та фінансовою автономією, а населення визнаватися територіальним колективом, регіональною громадою, тобто суб’єктом регіонального самоврядування, яке обирає власні представницькі органи²⁶.

Саме регіональна держава дає можливість враховувати інтереси регіонів за рахунок розширення їх економічної самостійності, відповідальності регіональних та місцевих органів влади і самоврядування, у вирішенні питань розвитку територій з урахуванням місцевої специфіки й культурно-історичних традицій. За умови встановлення і поглиблення унітарно-децентралізованого державного устрою в Україні можна провести регіоналізацію держави замість федералізації, яка не матиме тих негативних наслідків для існування держави, які може мати федералізація.

²¹ Марку Ж. Регионы в странах Европейского Союза // Европейская интеграция: современное состояние и перспективы. Сб. научн. ст. – Минск: ЕГУ, 2001. – С.71

²² Региональное развитие: опыт России и Европейского Союза. Отв. Ред. А.Г.Гранберг. – М.: Экономика, 2000. – С.132

²³ Марку Ж. Регионы в странах Европейского Союза // Европейская интеграция: современное состояние и перспективы. Сб. научн. ст. – Минск: ЕГУ, 2001. – С.71

²⁴ Виступ Президента України Л.Кучми на Всеукраїнських зборах представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості 10 вересня 2002 р. // Президент України та державна регіональна і муніципальна політика. Збірн. матеріалів та документів / За заг.ред. О.Дьоміна. – К.:Логос, 2002. – С.10

²⁵ Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації. За ред. д.е.н. Д.Г.Лук’яненко. – К., 2001. – С. 308

²⁶ Борденюк В. Поняття регіону в контексті державної регіональної політики: конституційно-правовий аспект // 36. наук. праць УАДУ. – К., 2001. – Вип. I. – С. 343

Ключовими принципами регіоналізації в Україні є децентралізація державної влади на субнаціональний регіональний рівень, деконцентрація владних повноважень та реалізація принципу субсидіарності. Такі теоретичні конструкції є предметом окремого серйозного дослідження.

Впровадження принципу регіоналізації через децентралізацію, деконцентрацію і субсидіарність та формування у майбутньому регіональної держави потребує відповіді на питання про можливість здійснення регіоналізації у межах існуючого адміністративно-територіального поділу чи необхідність його зміни.

Аналізуючи цю проблему, слід виходити з того факту, що сучасний поділ України на адміністративно-територіальні одиниці здійснювався за принципом пропорційності території і населення. Його сильною стороною, яка має особливе значення у період криз та системних реформ, є також принцип юридичної рівності більшості адміністративно-територіальних одиниць субнаціонального рівня, що знайшло своє відображення в чинній Конституції. Як правильно зазначають автори колективної монографії “Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації”, у наш час саме область виступає в країні основним об’єктом комплексного територіального управління, саме вона поєднує в собі територіальні та галузеві елементи виробництва, здатна забезпечити динамічну взаємодію з населенням у вирішенні соціально-економічних проблем²⁷.

Крім того, розмір території та чисельності населення українських областей в цілому відповідає цим показникам у більшості європейських держав, про що свідчать порівняльні дані, приведені дослідниками²⁸.

В силу зазначених та інших причин в Україні, на нашу думку, ще не склалися достатні умови для зміни існуючого обласного поділу, його потенціал до кінця не вичерпаний, а ефективна регіоналізація може бути здійснена у рамках діючого адміністративно-територіального поділу.

Існує ще низка чинників, які роблять недоцільною на сучасному етапі державного будівництва зміну кількості та розмірів областей в Україні.

По-перше, в окремі періоди при зниженні регулюючого впливу держави проявляються ознаки економічного сепаратизму регіонів-донорів; укрупнення (об’єднання) областей може спровокувати сепаратизм політичний.

По-друге, проведення масштабної реорганізації адміністративно-територіального устрою може призвести до погіршення якості державного управління, оскільки реформування пов’язане з перерозподілом повноважень, ліквідацією окремих структур, виконанням нових функцій тощо, що на певний час викличе дезорганізацію державного управління в регіонах.

По-третє, за експертними оцінками кваліфікація і компетентність державних службовців на регіональному рівні значно нижча, ніж у центральному апараті. Збільшення масштабу завдань, які будуть вирішуватися в регіонах, має випереджатися створенням системи підготовки управлінських кадрів для роботи в місцевих органах виконавчої влади.

По-четверте, проведення адміністративно-територіальної реформи потребує значних коштів.

Переконливою, на наш погляд, є позиція тих вчених, які зазначають, що

²⁷ Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації. За ред. д.е.н. Д.Г.Лук’яненко. – К., 2001. - С. 309

²⁸ Вендта Я. Територіальна реформа в Польщі // Регіональна економіка. – 2000. - №1. – С.148-158

доцільність укрупнення областей України має бути якнайретельніше зважена з урахуванням результатів всенародного обговорення цієї проблеми. Адже зменшення кількості адміністративно-територіальних одиниць, крім зазначених вище проблем, може призвести до виникнення серйозних перешкод у контактах громадян з органами державної влади і регіонального самоврядування, порушити установлені економічні, культурні, міжособистісні зв'язки і контакти тощо. Це підтверджується теорією центральних місць, відповідно до якої максимально допустимий радіус надання адміністративних послуг обласними органами не повинен перевищувати 90-100 км, у іншому випадку затрати населення на отримання управлінських послуг та затрати органів влади та управління на реалізацію управлінських рішень є неадекватними²⁹. Тому питання укрупнення областей чи запровадження надобласного рівня слід пов'язувати з повноваженнями органів, які діятимуть на відповідних рівнях з тим, щоб забезпечити територіальну доступність послуг, що надаються органами місцевого та регіонального самоврядування³⁰.

Ці та інші негативні наслідки можуть стати додатковим джерелом соціальної напруги і викликати спротив значної частини регіональних еліт³¹.

Схожу позицію займають ті вітчизняні та зарубіжні дослідники, вихідною для яких є теза про відсутність єдиного рецепту нового поділу сучасної України³². М. Михальченко також вважає, що територіальний устрій України слід удосконалювати не географічно, а економічно і політично. Мається на увазі реформування відносин центру і регіонів, здійснення регіоналізації в кордонах існуючих областей, приведення у відповідно до європейських стандартів українських адміністративно-територіальних одиниць не лише за кількісними, але й за якісними показниками. Доцільно здійснювати реформування державної влади на існуючому регіональному рівні (змінювати статус місцевих державних адміністрацій), зміцнювати інститути регіонального самоврядування і регіонального представництва³³.

Такою ж є позиція окремих вітчизняних економико-географів. Так, М. Дністрянський пише, що при наявності серйозних диспропорцій і недоліків у розміщенні адміністративних центрів і меж, в цілому сучасна адміністративно-територіальна система відповідає розмірам України, ієрархії соціально-економічних центрів і навіть основним геоінформаційним критеріям.³⁴

Короткий аналіз основних підходів сучасних вчених до проблем регіоналізації України дозволяє зробити деякі висновки. Оптимальним шляхом вдосконалення державного устрою України на цьому етапі є процес її регіоналізації через децентралізацію, деконцентрацію та впровадження субсидіарності, який є досить тривалим у часі і повинен супроводжуватися передачею не лише повноважень, але й

²⁹ Дністрянський М.С. Перспективи вдосконалення територіального політико – адміністративного устрою України: методологічні і прикладні аспекти // Регіональна економіка. – 1997. - №2. – С. 97

³⁰ Кравченко В. До питання щодо принципів та пріоритетів нової державної регіональної політики // 36. наук. праць УАДУ. – К., 2000. – Вип. II. – Ч.І. – С. 129

³¹ Долежан В., Василюк С. Реформа державної влади: шляхи і варіанти реалізації // Право України. – 2002. - № 12. – С. 26 - 37

³² Гонціяз Я., Гнидюк Н. Інституційні механізми регіонального розвитку в Україні: шлях до майбутнього // Збірник наукових праць УАДУ. – Вип.2. – Ч.І. – К., 2000 – С.71

³³ Михальченко М. Центр – регіон: проблеми гармонізації взаємовідносин // Інституційні перетворення як передумова ефективного використання ресурсного потенціалу регіону. Мат. наук. - практ. конференції, 24 квітня 2003 р. – Одеса, 2003. – С. 27 - 38

³⁴ Дністрянський М.С. Перспективи вдосконалення територіального політико – адміністративного устрою України: методологічні і прикладні аспекти // Регіональна економіка. – 1997. - №2. – С. 94

ресурсів, кадрового та інформаційного забезпечення. У зв'язку з цим потребує серйозного фундаментального вивчення теорія регіональної держави як проміжної між унітарною та федеративною.

Процес регіоналізації не може проходити стихійно, поза контролем з боку держави, і перш за все - центральних органів влади. Втрата такого контролю може лише посилити дисбаланси в розвитку регіонів і привести до формування децентралізаторських тенденцій та дезінтеграції держави. Держава при будь-якій формі державного устрою зобов'язана забезпечувати певні економічні, соціальні, екологічні стандарти життєдіяльності в усіх регіонах.

Регіоналізація не повинна перетворюватися на самоціль, а має забезпечувати більш ефективне управління суспільними справами на відповідних територіях. На жаль, в Україні ці процеси практично загальмувалися, а тому відсутні умови забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, ефективного державного управління та розвитку місцевого самоврядування, підвищення рівня життя населення, забезпечення гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від місця його проживання.

Звичайно, в межах короткої статті неможливо детально розкрити суть такого складного наукового поняття, як регіоналізація у її зв'язку з децентралізацією, деконцентрацією та субсидіарністю. Крім того, автор не претендує на незаперечність власної позиції і розглядає цей матеріал як запрошення до широкої міждисциплінарної дискусії.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою державного управління і менеджменту
Національної академії державного управління при Президентіві України
(протокол № 4 від 18 жовтня 2004 року)*

